

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ
БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ**

СВІТ ЄДИНОВОРСТВ

*Науково-популярний журнал
Дніпропетровської обласної асоціації
бойових мистецтв*

Дніпропетровськ – 2000

СВІТ ЄДИНОБОРСТВ

Журнал містить наукові роботи працівників інституту, учасників наукових конференцій, круглих столів, семінарів, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання фізичної культури та обраних видів спорту. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців фізичної культури і спорту. Журнал містить статті, присвячені актуальним питанням сучасної спортивної науки. Данні матеріали підтримують принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

До журналу включено роботи з проблем сучасної теорії і практики освіти, навчання та виховання. Авторами наукових праць розміщуються результати науково-дослідної діяльності в галузі педагогіки співробітництва, нових педагогічних технологій соціалізації та самореалізації особистості.

У виданні здійснюється популяризація та висвітлення сучасних психологічних досліджень, можливостей і шляхів втілення їх у практику. Друкуються статті, написані на базі проведених авторами емпіричних і теоретичних досліджень. Розглядаються проблеми особистості, когнітивної сфери, питання екологічної, педагогічної, політичної, соціальної, медичної психології, особливості поведінки.

Бібліографічний опис:

Світ єдиноборств. – Дп. : Спортивна орбіта, 2000. – 226 с.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

Друкується в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність наданого для видання матеріалу несуть автори.

Будь-яке відтворення тексту без згоди авторів та видавництва забороняється.

© Спортивна орбіта, 2000

ЗМІСТ

Стельмах Г. П., Ільченко В. В. Методи проведення навчально-тренувальних занять з юними легкоатлетами 10-12 років	6
Єрмоєнко Е. А. Бойові мистецтва для співробітників правоохоронних органів	17
Щербаков В. С., Єрмоєнко Е. А. Патріотичне виховання спортсмена-єдиноборця	36
Камінський Д. В. Плавання у навчальній програмі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів	48
Єрмоєнко Е. А. Необхідність застосування прийомів єдиноборств співробітниками силових структур	55
Писаренко Д. В. Викладання спортивної метрології у фізкультурному закладі вищої освіти	65
Євтух Г. М., Єрмоєнко Е. А., Каленок В. Д. Патріотична складова занять бойовими мистецтвами	77
Шандаков Л. П., Дороховський В. К., Барта В. Г. Навчальна програма з баскетболу для проведення практичних занять в дитячо-юнацьких спортивних школах	88
Єрмоєнко Е. А. Методики бойових мистецтв для підготовки співробітників правоохоронних органів	100
Чемерис М. В., Митрук А. С. Проведення розминки і основної частини тренувального заняття з волейболу	118
Єрмоєнко Е. А. Медико-педагогічний контроль у системі єдиноборств	129
Ткаченко А. В. Виховання фізичних якостей в ігрових видах спорту	142
Дубінський В. М., Єрмоєнко Е. А. Система цінностей спортсменів бойових мистецтв	151
Єрмоєнко Е. А. Фізична підготовка студентської і курсантської молоді засобами спортивних єдиноборств	163

СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ СПОРТСМЕНІВ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ

ДУБІНСЬКИЙ Володимир Маркович
ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Анотація. У даній науковій статті описана система цінностей спортсменів бойових мистецтв, визначено основні аспекти морально-етичного виховання особистості засобами національного професійно-прикладного виду спорту України бойового мистецтва, обґрунтовано чинники виховання особистості спортсменів бойового мистецтва різних вікових груп, соціального положення, здібностей та спортивних досягнень. На основі виховних засад надано перелік цінностей особистості, що виховуються у процесі занять. Стан духовної культури і моралі суспільства, як у світі, так і в Україні, також впливає на процес виховання спортсменів, результати їхньої фізичної і психологічної підготовки. Морально-етичне виховання учнів у системі бойового мистецтва здійснюється в контексті громадянської і загальнолюдської культури, охоплює весь тренувальний та навчально-виховний процес, ґрунтується на свободі вибору мети життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави. Орієнтири передбачають залучення спортсменів бойового мистецтва до різних форм творчої та суспільно корисної діяльності, зокрема: пізнавальної, оздоровчої, трудової, художньо-естетичної, спортивної, пропагандистської, ігрової, культурної, рекреаційної, екологічної, що організовуються у години дозвілля, тобто у позакласний час. Метою основних орієнтирів морально-етичного виховання в бойовому мистецтві є створення цілісної моделі виховної системи на основі громадянських та загальнолюдських цінностей як орієнтовної для проектування моделей виховних систем у закладах освіти України. Визначено морально-етичне підґрунтя бойового мистецтва як засобу виховання особистості у процесі системних тренувальних занять.

Ключові слова: система цінностей спортсменів, бойове мистецтво, морально-етичне виховання, виховний потенціал, філософська основа, виховання особистості, українські єдиноборства.

Актуальність наукового дослідження. Сьогодні з самого початку можна визначити те, що цінність – це важливість, значимість, користь, корисність чого-небудь. Цінності це регулятивні компоненти будь-якої культури, що втілюють ідеали і уявлення про ідеали [1–11; 19–30]. Система бойового мистецтва всебічно виховує особистість, робить її життя по-справжньому ціннішим. Система бойового мистецтва декларує справжні людські цінності та виховує таким чином дітей і молодь.

Зовні цінність виступає як властивість предмета або явища. Цінності бойового мистецтва є суб'єктивними оцінками конкретних властивостей, які залучені в сферу суспільного буття людини, а людина в них зацікавлена або відчуває потребу.

Цінність, термін, широко використовуваний у філософській, соціологічній та педагогічній літературі для вказівки на людське, соціальне і культурне значення певних явищ дійсності.

У структурі людської діяльності ціннісні аспекти взаємопов'язані з пізнавальними і вольовими; в самих ціннісних категоріях виражені граничні орієнтації знань, інтересів і переваг різних суспільних груп і особистостей.

Кожна історично конкретна суспільна формація може характеризуватися специфічним набором та ієрархією цінностей, система яких виступає в якості найбільш високого рівня соціальної регуляції. Цінності не тільки керують діями, але і є цілями самі по собі, або грають роль смислів людського життя: цінності творчості (в тому числі праці), цінності переживання (перш за все любові) і цінності відносин. Згідно традиційно сформованим уявленням про сферу суспільного життя цінності поділяються на матеріальні і духовні, цінності виробничо-споживчі (утилітарні), соціально-політичні, пізнавальні, моральні, естетичні, релігійні [12].

Цінності, будучи продуктом життєдіяльності суспільства і соціальних груп, займають особливе місце в структурі особистості кожного конкретної людини. Виступаючи автономними по відношенню до потреб (за психологічними законами, формуванню і феноменології), джерелами осмислення, вони підключають індивідуальну життєдіяльність до життєдіяльності соціуму, висвітлюють життєвий сенс об'єктів і явищ дійсності під кутом зору стійких інтересів розвитку соціального цілого, заломлених і осмислених людиною в якості ціннісних орієнтирів її життя, формулюються як ідеали, моделі належного, що задають спектр інваріантних граничних параметрів бажаних перетворень дійсності.

Виклад основного матеріалу. Всі предмети природи володіють як би подвійним буттям – природним, речовим і ціннісним, аксіогенним. Звідси і різні підходи до їх освоєння. Якщо при науково-теоретичному освоєнні об'єкт розглядається таким, який він є поза свідомістю людини, то при ціннісному освоєнні – осмислюється питання про те, яке його значення для задоволення потреб та інтересів людини.

Складність визначення сутності феномену цінності пов'язана з його багатозначністю та його об'єктивними особливостями. У науковій літературі налічується більше ста визначень поняття «цінність», в яких пропонуються до розгляду різноманітні підходи і сторони виховання.

По суті у цінностях необхідно виділити два моменти:

зв'язок з людиною як суб'єктом;

санкціонування цінності суспільством або групою (при виконанні цієї умови цінності розгортаються як норми й ідеали).

Характерно віднесення цінності до сфери належного, яке виступає в якості норми, цілі, ідеалу, але в реальному житті не здійснено. Судження цінності має телеологічний характер, тобто вказує на стан з певною метою [13–18]. Цінність не те, що є, а те, що повинно бути. Цінності – це головним чином ідеали суспільного життя, а на цій основі і особистої діяльності. Система бойового мистецтва розуміє під цінністю самостійний по відношенню до окремої людини інваріант оціночного досвіду, об'єктивувати в штучних формах специфічної предметності. Процес трансформації соціальних цінностей в особистісні за виховними методиками бойового мистецтва здійснюється через момент практичної включеності спортсмена бойового мистецтва в соціальні відносини, в специфічне мікросередовище – соціальну групу, клуб бойового мистецтва, який є ретранслятором цінностей суспільства.

З одного боку, вона є опосередкованою ланкою включення спортсмена бойового мистецтва в колективну діяльність, в процес засвоєння і реалізації цінностей конкретного суспільства, тобто такою, що забезпечує функції регуляції соціальної поведінки особистості у відповідності до цінностей і цілей розвитку суспільства та функціонування соціальних груп (колективів бойового мистецтва). З іншого боку, вона відкриває для спортсмена бойового мистецтва можливість соціального розвитку. Або, водночас, соціальної адаптації, – наприклад, захисного ототожнення з групою, що особливо актуально в умовах соціальної кризи.

Механізмом особистісного освоєння групових цінностей системи бойового мистецтва є соціальна ідентифікація як процес становлення соціальної ідентичності спортсмена бойового мистецтва, що не зводиться до групової (рольової) ідентичності. Соціальна ідентичність – один із механізмів суб'єктивно-особистісного освоєння соціальної дійсності, що лежить в основі формування

стійкої системи особистісних смислів, стійкої структури відносин спортсмена бойового мистецтва зі світом.

Цінність як властивість предмета або явища властива йому не від природи, не в силу внутрішньої структури об'єкта, а тому, що він є носієм певних соціальних відносин, будучи залученим у сферу суспільного буття людини. Однак, дана предмету або явищу конкретною людиною, вона індивідуальна, а тому оцінок одного і того ж об'єкта може бути стільки, скільки існує людей, які оцінюють. Реальною основою їх різноманітності є індивідуальні особливості цієї людини, специфіка її потреб та інтересів. У той же час оцінка є відображенням об'єктивної реальності. На цій основі повторювані оцінки створюють норми і принципи будь-якої соціокультурної освіти (груп, суспільства в цілому), які представляють собою стійкі оцінки в їх впливі на поведінку спортсмена бойового мистецтва.

Вони мають величезний особистісний сенс для суб'єкта, оскільки психологічне значення – це стало надбанням свідомості спортсмена бойового мистецтва: узагальнене відображення дійсності, вироблене людством і зафіксоване у формі поняття, знання або навіть у формі вміння як узагальненого образу дії, норми поведінки тощо. Людина знаходить вже готову, історично сформовану систему значень і оволодіває нею: власне психологічним фактом життя спортсмена бойового мистецтва є те, що він опановує або не опановує даними значеннями, засвоює або не засвоює їх, і то, наскільки спортсмен ними опанує і чим вони стають для спортсмена бойового мистецтва, для його особистості, останнім же залежить від того, який суб'єктивний особистісний сенс воно для спортсмена бойового мистецтва має.

Системоутворювальною ознакою структури особистості виступає внутрішня позиція особистості, інакше її спрямованість, що є головним чином емоційним феноменом [31–46]. Методики бойового мистецтва впроваджують концепцію умонастрою, об'єднавши в більш загальну категорію свідомі і емоційні компоненти цілісної спрямованості особистості спортсмена бойового мистецтва.

Спрямованість – це найважливіша сторона особистості, що визначає її соціальну і моральну цінність. Це той інтегральний феномен, який розкриває тенденційність поведінки, характеризує особистість як суб'єкта відносин. Свій прояв спрямованість знаходить у внутрішніх елементах особистості: в потребах, установках, ціннісних орієнтаціях, інтересах, цілях, ідеалах. Все це відноситься до мотиваційної сфери спортсмена бойового мистецтва, тобто може спонукати його до діяльності. Істотно, що поведінка особистості визначається не яким-небудь одним мотивом, а їхньою складною ієрархічною системою, узагальненою соціальною характеристикою якої і є її спрямованість. Вона є певним генералізуючим початком, що охоплює всі сфери, всі поверхи людської психіки – від потреб до ідеалів.

Предмети і явища дійсності, пов'язані з особистістю та суспільними відносинами, виступають як об'єктивно включені в її життєвий світ і в її діяльність, в якій вони набувають особистісної значимості, цінності. Поняття ціннісної орієнтації особистості виникає для пояснення соціально значущої поведінки. Ціннісна орієнтація тотожна історії соціальних установок людини. У світовій психології існує величезна кількість робіт, присвячених цінностям і ціннісним орієнтаціям, вивчається їх ієрархія. Висловлюючи певні якості особистості, ціннісна орієнтація в той же час є і засобом реалізації певних суспільних цілей.

Нормативно-ціннісний підхід вивчення соціально-ціннісного менталітету суспільства ведеться у системі бойового мистецтва ефективно. Багато років

цією проблематикою займалися вчені України. В їх основі лежить уявлення про те, що визначальною силою розвитку і перетворення суспільства є розбіжність цілей та інтересів спортсменів бойового мистецтва або певних відповідних груп, клубів, федерацій. В рамках цього підходу досліджується загальне фундаментальне питання про природу інтересів і про спосіб усвідомлення їх діючим спортсменом бойового мистецтва. Основою суспільства, яка інтегрує його, є суспільна свідомість: загальні вірування, цінності і норми. Ослаблення загальних вірувань і почуттів загрожує дезінтеграцією суспільства, його розпадом [47–60]. Сила суспільної свідомості, його вплив на спортсмена бойового мистецтва представляється у вигляді найважливішого засобу забезпечення стабільності соціальної системи і її нормального функціонування.

Цінності можуть також розглядатися під соціально-психологічним кутом зору, поставати як соціальне явище, як продукт життєдіяльності суспільства і соціальних груп.

Цінність – це стійке переконання у тому, що певний спосіб поведінки чи існування є індивідуально або соціально кращим перед, або поряд з будь-яким іншим способом поведінки або існування в аналогічній ситуації. Система цінностей є стійка сукупність переконань. Виділяючи три типи переконань: екзистенційні, оціночні та прогностичні, можна віднести цінності до останнього, третього типу, що дозволяє орієнтуватися в бажаності або небажаності способу поведінки (операціональні, інструментальні цінності) і існування (смыслові, термінальні цінності).

Людство як регулятора життєдіяльності, визначило для себе різного рівня цінності. У процесі самовдосконалення, індивідуального сходження до основ буття люди прагнуть до досягнення духовних цінностей і внутрішнього руху відповідно до них. До них ми відносимо: прагнення до Істини (пізнання світу і самопізнання), прагнення до Краси (людини, суспільства, природи), прагнення до Доброти і Любові (співчуття, співпраця, співтворчість). Сприйняття духовних цінностей, не дивлячись на їх всеосяжний характер, все одно має своє смислове поле у різних народів.

Мова спілкування володіє якісною характеристикою свого народу (його ментальності, національних особливостей) і тих, хто нею розмовляє з дитячих років. Не випадково всіх громадян України іноземці називають ще й слов'янами. Духовні цінності закликають людину до захисту своєї Батьківщини, але виступають проти загарбницьких воєн. У процесі соціального життя, соціалізації, регуляторами виступають соціальні цінності. Соціальні цінності – це цінність певних відносин і якостей соціального феномена в системі «людина-суспільство». Це – суспільство (колектив), сім'я, народ, держава, громадські інститути і структури. Науковці сфери бойового мистецтва мають схоже уявлення про соціальні цінності як суспільно значущі для особистості, соціальних спільнот і суспільства в цілому, матеріальні, соціальні об'єкти, духовна діяльність людини і її результати; соціально схвалювані, і розділяються більшістю людей уявлення про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо [61–73]. Соціальні цінності не піддаються сумніву, вони служать еталоном, ідеалом для всіх людей, на їх формування спрямований педагогічний процес системи бойового мистецтва.

Виділяються в соціальних цінностях моральні аспекти – моральні та естетичні імперативи (вимоги), вироблені людською культурою і є продуктами товаристів, свідомості. Людина засвоює цінності в процесі своєї соціалізації, що є основою соціальних норм. Соціальні цінності, таким чином, включають моральні цінності, що мають значення для всього суспільства, а також цінності

професійних та інших спільнот (різноманітних субкультур). Для сфери бойового мистецтва інтерес представляють педагогічні цінності.

Педагогічні цінності як моральні цінності – це ті її особливості, які дозволяють не тільки задовольняти потреби педагога, але і служать орієнтирами його соціальної та професійної активності, спрямованої на досягнення гуманістичних цілей. Педагогічні цінності залежать від соціальних, політичних, економічних відносин у суспільстві, які багато в чому впливають на розвиток педагогіки і освітньої практики. Зі зміною соціальних умов життя, розвитком потреб суспільства і особистості трансформуються і педагогічні цінності. Педагогічні цінності різняться за рівнем свого існування. У цій підставі виділяються особистісні, групові та соціальні педагогічні цінності. Система ціннісних орієнтацій містить не тільки когнітивні, але й емоційно-вольові компоненти, які відіграють роль її внутрішнього орієнтиру. У ній асимільовані як соціально-педагогічні, так і професійно-групові цінності, що служать підставою індивідуально-особистісної системи педагогічних цінностей єдиноборств.

Ця система включає:

цінності, пов'язані із затвердженням особистістю своєї ролі в соціальному і професійному середовищі (суспільна значущість праці педагога, престижність педагогічної діяльності, визнання професії найближчим особистим оточенням тощо);

цінності, що задовольняють потребу в спілкуванні і розширюють його коло (спілкування з дітьми, колегами, референтними людьми, переживання дитячої любові і прихильності, обмін духовними цінностями тощо);

цінності, що орієнтують на саморозвиток творчої індивідуальності (можливості розвитку професійно-творчих здібностей, залучення до світової культури, заняття улюбленим предметом, постійне самовдосконалення тощо);

цінності, що дозволяють здійснити самореалізацію (творчий, варіативний характер праці педагога, романтичність і захопливість педагогічної професії, можливість допомоги соціально неблагополучним дітям тощо);

цінності, що дають можливість задовольняти прагматичні потреби (можливості отримання гарантованої державної служби, оплата праці і тривалість відпустки, службове зростання тощо).

Серед названих педагогічних цінностей можна виділити цінності самодостатнього і інструментального типів, що розрізняються за предметним змістом. Самодостатні цінності – це цінності-цілі, що включають творчий характер праці педагога, престижність, соціальну значимість, відповідальність перед державою, можливість самоствердження, любов і прихильність до дітей. Цінності цього типу служать підставою розвитку особистості і вчителя, і учнів.

Цінності-засоби – це три взаємопов'язані підсистеми: власне педагогічні дії, спрямовані на рішення професійно-освітніх і особистісно-розвивальних завдань (технології навчання і виховання); комунікативні дії, що дозволяють реалізувати особистісно та професійно орієнтовані завдання (технології спілкування); дії, що відображають суб'єктну сутність педагога, які інтегративні за своєю природою, так як об'єднують всі три підсистеми дій в єдину аксіологічну функцію.

Моральні цінності виникли як вимоги до поліпшення моралі людей, які проживають у певних спільнотах, державах. Ніхто не буде заперечувати, що моральні цінності пігмеїв і українців мають відмінності [74–87]. Крім цього, моральні цінності вказують на те, чого робити не можна (табу). До них ми можемо віднести заповіді господні. Для сучасної України моральними цінностями є: любов до Батьківщини, сім'ї, безкорисливість (актуальна в період

хижацької свідомості більшості українських бізнесменів), готовність прийти на допомогу іншому, толерантність, співпраця, соціальна активність тощо.

Також пропонується розглядати в педагогіці бойового мистецтва моральні цінності як гуманістичні, тобто такі, що розкривають в людині людське, і розділити цінності на дві групи:

Цінності чесноти – базові цінності, що становлять зміст духовно-моральної культури спортсменів бойового мистецтва, основу особистісних духовних якостей. Ці цінності виражають орієнтацію на практичне застосування того, що вважається добром і благом. До них віднесені альтруїзм (спрямованість на інтереси інших, зацікавленість у високій користі свого служіння, тим самим задовольняються власні інтереси), другодомінантність (прагнення до співпраці з іншим і прийняття його як суверенної особистості), толерантність (рівноправні, шанобливі стосунки, побудовані на довірі і договорі, але не плутати з потуранням і піддабзництвом), емпатія (співчуття іншому, готовність прийти йому на допомогу).

Цінності життєдіяльності – складають мотиваційну основу поведінки і творчої активності спортсменів бойового мистецтва, яка має безумовну орієнтацію на самореалізацію людини, включають норми і еталони належного [88–95]. До них віднесені: самореалізація (прагнення найбільш повно проявити свої здібності в житті), свобода (можливість і здатність людини мислити, діяти, робити вчинки, виходячи з власних інтересів і цілей, при цьому несучи відповідальність за прийняті рішення), інтерес (форма прояву потреб, вираження активності, яка забезпечує спрямованість особистості і допомагає становленню орієнтирів поведінки), взаєморозуміння (готовність осягати індивідуальні особливості іншими і очікування, що людина сама буде адекватно ідентифікована іншими), співпраця (узгоджена, спільна і ціннісно значуща діяльність учасників діяльності), підтримка (допомога дитині в розкритті своєї індивідуальності і вирішенні життєвих проблем).

Любов як цінність життєдіяльності особливого значення набуває в педагогічній, виховній діяльності. Любов у педагогічному сенсі – це здатність педагога відчувати поле свідомості дитини і взаємодіяти з нею, допомагаючи і підтримуючи в розвитку, зміцнюючи, мотивуючи, налаштовуючи на саморозвиток. Любити дитину – це значить вірити в неї, допомагаючи у вирішенні проблем і труднощів, що заважають в розкритті природних задатків і талантів.

Цей вид зв'язку можна ще назвати буттєвою любов'ю. Така любов вільна від власницьких почуттів і несе в собі, скоріше, повагу, ніж претензії. Буттєва любов робить дуже глибоке терапевтичний і психологічний вплив на всю особистість. Подібний характерологічний вплив робить відносно чиста від усіляких домішок любов будь-якої здорової матері до своєї дитини або досконала божественна любов, описувана деякими містичками.

Сучасне життя вимагає творчих особистостей, що вміють любити, здатних до дій в нестандартних ситуаціях, з широким кругозором і внутрішньою мотивацією до діяльності.

Людина, не здатна на любов, яка нехтує або лякається людей, сприймається оточуючими вороже, як чужорідне явище [96–99]. При всьому природному егоїзмі, який демонструє сучасний людина, ми залишаємося громадськими істотами. Всі великі релігії світу та ідеологічні доктрини сучасних держав стверджують, що людина може виконати своє призначення, тільки залишаючись у полі любові до собі подібного, ототожнюючи себе з людством.

Висновки. У результаті аналізу результатів дослідження можна зробити висновок, що стан буття поза системою цінностей є психопатогенним. Людській істоті, щоб жити і досягти життя, необхідні системи координат, філософія життя майже в тій же мірі, що і сонячне світло, кальцій і любов.

Особистість у ціннісних устремліннях спрямовує свої зусилля або до крайнього індивідуалізму, або до розвитку себе у співтоваристві, в інтересах інших. Цінності спільноти можуть бути спрямовані або до уніфікації особистості в інтересах всіх, або до розвитку спільноти вільних особистостей. Необхідне прагнення і спільноти, і особистості в своїх ціннісних устремліннях рухатися до створення можливостей для розвитку кожного. Це шлях найбільш складний, але спрямований на самовдосконалення і розвитку всіх.

Віра в майбутнє дозволяє кожному побачити результати своєї праці вже зараз в процесі руху шляхом духовного оновлення. Тільки той учитель допомагає в дійсності успішно розвиватися дитині, якщо сам усвідомлює своє призначення як людина, яка несе не знання матеріального світу, а способи його досягнення, способи самовиховання морально-етичних якостей.

Перспективи подальших досліджень полягають у ретельній розробці та впровадженні технологій морально-етичного виховання спортсменів бойового мистецтва різних вікових груп у навчально-спортивну діяльність фахівців, тренерів, суддів, інструкторів системи бойового мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абраменко М. В. Формування морально-етичних цінностей у процесі занять єдиноборствами / М. В. Абраменко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 18–21.
2. Астахов С. П. Морально-етичне виховання спортсмена-єдиноборця / С. П. Астахов, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 60–71.
3. Бражник П. О. Основні завдання психолого-педагогічного супроводу спортсмена-єдиноборця / П. О. Бражник, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 41–44.
4. Бровченко Б. Д. Свідома дисципліна учня бойового мистецтва / Б. Д. Бровченко, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 26–29.
5. Бутенко М. О. Спеціальна акробатика і самостраховки у бойових мистецтвах / М. О. Бутенко, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 165–177.
6. Вакулич І. Д. Виховання учнів у бойових мистецтвах / І. Д. Вакулич, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 133–152.
7. Вишницький І. О. Застосування прийомів боротьби у різних видах єдиноборств / І. О. Вишницький, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 57–72.
8. Голубов С. М. Оптимізація фізичного стану і розвитку людини засобами бойового мистецтва / С. М. Голубов, Е. А. Єрьоменко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 46–49.
9. Грищенко А. А. Етапи багаторічної підготовки спортсменів у бойовому мистецтві / А. А. Грищенко, Е. А. Єрьоменко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. /

Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 33–36.

10. Дородний Л. М. Оволодіння технікою боксу для успішної тренувальної діяльності у спортивних єдиноборствах / Л. М. Дородний, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 178–185.

11. Едгар В. Л. Вимоги до психомоторики і психічних процесів спортсмена-єдиноборця / В. Л. Едгар, Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 33–43.

12. Еременко Э. А. Его величество солдат / Э. А. Еременко. – Мн.: Харвест, 1990. – 42 с.

13. Еременко Э. А. Мы вернулись со страшной войны / Э. А. Еременко. – Днепропетровск : ДМетИ, 1989. – 24 с.

14. Еременко Э. А. Подготовка к спортивной схватке / Э. А. Еременко. – Днепропетровск : Изд-во ім. Воровского, 1986. – 26 с.

15. Еременко Э. А. Преподавание боевых приемов самозащиты / Э. А. Еременко // Физическая культура и спорт. – Симферополь : Таврида, 1993. – С. 17–28.

16. Еременко Э. А. Применение приемов в рукопашной схватке / Э. А. Еременко. – Мн.: Харвест, 1991. – 37 с.

17. Еременко Э. А. Психология победителя / Э. А. Еременко. – К.: «Здоров'я», 1990. – 32 с.

18. Еременко Э. А. Рукопашная подготовка воина спецназа / Э. А. Еременко. – М. : ФиС, 1990. – 58 с.

19. Еременко Э. А. С неба на землю – в бой / Э. А. Еременко // Физическая культура и спорт. – М. : Воениздат, 1989. – С. 81–90.

20. Еременко Э. А. Техника приёмов борьбы / Э. А. Еременко. – Днепропетровск : Изд-во ім. Воровского, 1986. – 54 с.

21. Еременко Э. А. Тренировка в единоборстве / Э. А. Еременко. – Кировоград : КИСМ, 1992. – 54 с.

22. Еременко Э. А. Тренировка советского десантника / Э. А. Еременко // Физическая культура и спорт. – М. : Воениздат, 1989. – С. 34–46.

23. Еременко Э. А. Боевое искусство как философская категория и воспитательная система / Э. А. Еременко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1990. – С. 45–51.

24. Еременко Э. А. Методика развития физических качеств спортсмена-єдиноборця / Э. А. Еременко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1989. – С. 16–28.

25. Еременко Э. А. Путь воина в боевом искусстве / Э. А. Еременко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1989. – С. 77–85.

26. Еременко Э. А. Суть преподавания боевого искусства / Э. А. Еременко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1990. – С. 14–20.

27. Еременко Э. А. Философия боевого искусства / Э. А. Еременко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1989. – С. 44–53.

28. Еременко Э. А. Философия воина и взгляд на смысл жизни / Э. А. Еременко // Сборник научных статей. – Днепропетровск : ДГИФКИС, 1990. – С. 78–88.

29. Єрьоменко Е. А. Арсенал бойових прийомів та універсальність єдиноборця / Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1992. – С. 45–52.

30. Єрьоменко Е. А. Бойова підготовка розвідника / Е. А. Єрьоменко // Фізичне виховання і спорт. – К. : Вища школа, 1992. – С. 32–41.

31. Єрьоменко Е. А. Бойове мистецтво – школа виховання сильної особистості / Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 12–34.

32. Єрьоменко Е. А. Бойові мистецтва як засіб всебічного виховання і розвитку особистості / Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 160–176.

33. Єрьоменко Е. А. Викладання бойового мистецтва / Е. А. Єрьоменко. – К. : Либідь, 1994. – 94 с.

34. Єрьоменко Е. А. Використання дистанції для перемоги над суперником у рукопашній сутичці бойового мистецтва / Е. А. Єрьоменко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1991. – С. 150–164.

35. Єрмоєнко Е. А. Виховна стратегія бойового мистецтва / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 20–38.
36. Єрмоєнко Е. А. Військова справа бойового офіцера / Е. А. Єрмоєнко. – К. : АТ «Інтеграл», 1998. – 126 с.
37. Єрмоєнко Е. А. Воля до перемоги як результат формування морально-вольових якостей спортсменів бойових мистецтв / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1992. – С. 126–137.
38. Єрмоєнко Е. А. Загальна фізична підготовка військовослужбовця / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Вид-во «Дніпро», 1997. – 154 с.
39. Єрмоєнко Е. А. Заняття бойовими мистецтвами для сили і здоров'я / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 98–112.
40. Єрмоєнко Е. А. Здорова дитина – могутня країна / Е. А. Єрмоєнко // Спорт для всіх. – К. : Просвіта, 1993. – С. 21–29.
41. Єрмоєнко Е. А. Індивідуальна техніка та коронні прийоми спортсмена в бойовому мистецтві / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1991. – С. 12–20.
42. Єрмоєнко Е. А. Козацькі бойові традиції у школах єдиноборств України / Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 58–61.
43. Єрмоєнко Е. А. Методика проведення розминки у системі єдиноборств / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1991. – С. 49–58.
44. Єрмоєнко Е. А. Мотивація спортсмена-єдиноборця для перемоги на змаганнях / Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практи. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 53–56.
45. Єрмоєнко Е. А. На шляху бойового мистецтва / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Наук. думка, 1991. – 42 с.
46. Єрмоєнко Е. А. Основи тренування в бойовому мистецтві / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 182–193.
47. Єрмоєнко Е. А. Планування двобою в бойовому мистецтві / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1992. – С. 11–18.
48. Єрмоєнко Е. А. Початкова військова підготовка / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Вид-во «Дніпро», 1997. – 168 с.
49. Єрмоєнко Е. А. Прадавні бойові мистецтва та єдиноборства українців / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 123–137.
50. Єрмоєнко Е. А. Профілактика травмувань під час занять бойовими мистецтвами / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 105–118.
51. Єрмоєнко Е. А. Психологічна підготовка в бойових мистецтвах / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1992. – С. 110–117.
52. Єрмоєнко Е. А. Рукопашний бій у десантних військах / Е. А. Єрмоєнко. – К. : АТ «Інтеграл», 1994. – 75 с.
53. Єрмоєнко Е. А. Сила українського бойового мистецтва / Е. А. Єрмоєнко. – Хмельницький : Поділля, 1995. – 37 с.
54. Єрмоєнко Е. А. Система підготовки спортсменів у бойових мистецтвах / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 18–32.
55. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання особистості в бойовому мистецтві / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 96–116.
56. Єрмоєнко Е. А. Спеціальна методика розтяжки для кваліфікованих спортсменів-єдиноборців / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1991. – С. 85–98.

57. Єрмоєнко Е. А. Стратегія спортсмена-єдиноборця високої кваліфікації / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1992. – С. 78–85.
58. Єрмоєнко Е. А. Тактика проведення рукопашного двобою з супротивником в бойових мистецтвах / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1991. – С. 123–135.
59. Єрмоєнко Е. А. Українському воїну-спортсмену / Е. А. Єрмоєнко // Фізичне виховання і спорт. – Львів, 1995. – С. 16–22.
60. Єрмоєнко Е. А. Управління навчально-тренувальним процесом у спортивних єдиноборствах / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 123–132.
61. Єрмоєнко Е. А. Фізичне виховання школяра / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Вид-во «Дніпро», 1996. – 112 с.
62. Єрмоєнко Е. А. Фізичне виховання школярів у процесі гурткових занять бойовим мистецтвом / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 130–139.
63. Єрмоєнко Е. А. Фізичний розвиток студента / Е. А. Єрмоєнко. – К. : МАУП, 1996. – 84 с.
64. Єрмоєнко Е. А. Формування бойової готовності та психологічне забезпечення успішної діяльності спортсмена-єдиноборця / Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 56–72.
65. Жданов В. А. Мотивація учнівської молоді для занять бойовими мистецтвами / В. А. Жданов, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 30–33.
66. Здібний В. М. Освоєння прийомів самозахисту у процесі занять бойовими мистецтвами / В. М. Здібний, Е. А. Єрмоєнко, Д. С. Коротчук // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 26–38.
67. Зурабов І. Ш. Спрямованість рухових завдань спортсмена-єдиноборця / І. Ш. Зурабов, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 165–181.
68. Іващенко В. П. Філософське ставлення до самовиховання людини в бойовому мистецтві / В. П. Іващенко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 78–81.
69. Кацнельсон І. Є. Проведення туристичного походу як засобу військово-спортивної підготовки єдиноборців / І. Є. Кацнельсон, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 43–52.
70. Кононко В. Р. Здоровий спосіб життя спортсменів у бойовому мистецтві / В. Р. Кононко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 10–13.
71. Лисенко І. П. Формування вольових рис характеру юного спортсмена засобами бойового мистецтва / І. П. Лисенко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практи. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 45–48.
72. Листопад В. С. Військово-патріотичне виховання у спортивних єдиноборствах / В. С. Листопад, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 53–70.
73. Лохманов С. С. Захвати в єдиноборствах / С. С. Лохманов, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 60–77.
74. Мартиненко М. Д. Психологічні настанови спеціалізації бойового мистецтва / М. Д. Мартиненко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практи.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. /

Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 70–73.

75. Мастерук Д. А. Поняття базової техніки бойового мистецтва / Д. А. Мастерук, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 62–65.

76. Нетребко О. В. Режим раціонального харчування спортсмена-єдиноборця / О. В. Нетребко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 38–41.

77. Одарич П. А. Залучення школярів до здорового способу життя засобами бойового мистецтва / П. А. Одарич, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 50–53.

78. Ойслендер В. А. Підвищення функціональних можливостей спортсмена в бойових мистецтвах / В. А. Ойслендер, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 37–49.

79. Плиска В. І. Фізичні навантаження в системі бойових мистецтв / В. І. Плиска, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1998. – С. 39–51.

80. Рачко В. І. Бойові мистецтва як засіб підготовки до військової служби / В. І. Рачко, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 95–110.

81. Столітник Г. В. Дидактичні принципи навчання і тренування в бойовому мистецтві / Г. В. Столітник, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 61–64.

82. Телли С. П. Популяризація бойових мистецтв / С. П. Телли, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1995. – С. 177–190.

83. Терен А. А. Методика вивчення і застосування ефективної техніки боротьби / А. А. Терен, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 96–110.

84. Трошин І. Л. Військово-спортивна підготовка школярів, які займаються бойовими мистецтвами / І. Л. Трошин, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1997. – С. 138–154.

85. Удовенко В. Р. Організація діяльності дітей у спортивній секції з бойового мистецтва / В. Р. Удовенко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 5–8.

86. Федорчук С. Я. Фізичне самовдосконалення учнів засобами бойових мистецтв / С. Я. Федорчук, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 150–159.

87. Хоменко К. М. Виховання фізичної культури студентів засобами спортивних єдиноборств / К. М. Хоменко, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1999. – С. 80–90.

88. Цимбал В. О. Бойове мистецтво українців як продукт історичних умов розвитку суспільства / В. О. Цимбал, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 13–16.

89. Черненко В. С. Витоки і подальший розвиток бойового мистецтва в Україні / В. С. Черненко, Е. А. Єрмоєнко // Інноваційні технології фізичної культури і спорту: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 10–11 листопада 1994 р. /

Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпро : ДДІФКіС, 1994. – Ч. 1. – С. 21–24.

90. Шеремет С. В. Фізичне виховання особистості у системі спортивних єдиноборств / С. В. Шеремет, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 54–57.

91. Юрченко С. Д. Форми і види занять фізичною культурою / С. Д. Юрченко, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – Ч. 2. – С. 22–25.

92. Яровий Д. І. Бойове мистецтво як засіб фізкультурного виховання юного спортсмена / Д. І. Яровий, Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: тези доповідей Всеукр. наук. практ.-конф., Дніпропетровськ, 23–24 жовтня 1993 р. / Дніпропетровський держ. ін-т фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 1993. – С. 34–37.

93. Vyshnytsky, I. O., Yeromenko, E. A. (1996). Zastosuvannia pryomiv borotby u riznykh vydakh yedynoborstv [Application of wrestling techniques in different types of martial arts]. Collection of scientific articles. P. 57–72. Dnipro: DDIFKiS.

94. Yeromenko, E. A. (1989). My vernulis so strashnoi voyny [We returned from the terrible war]. Dnepropetrovsk. 24 p. DMetI.

95. Yeromenko, E. A. (1986). Podgotovka k sportivnoi skhvatke [Preparation for a sports fight]. Dneprodzerzhinsk. 26 p. Vorovsky.

96. Yeromenko, E. A. (1989). S neba na zemliu – v boi [From heaven to earth – in battle]. Physical culture and sports. P. 81–90. Voenizdat.

97. Yeromenko, E. A. (1986). Tekhnika priyomov borby [Technique of wrestling techniques]. Dneprodzerzhinsk. 54 p. Vorovsky.

98. Yeromenko, E. A. (1989). Trenirovka sovetskogo desantnika [Training of a Soviet paratrooper]. Physical culture and sports. P. 34–46. Voenizdat.

99. Yurchenko, S. D., Yeromenko, E. A. (1993). Formy i vydy zaniat fizychnoyu kulturoyu [Forms and types of physical culture]. Physical culture and sports in modern society. Part 2. P. 22–25. DDIFKiS.

Dubinskyi V. M., Yeromenko E. A. The value system of martial arts athletes

Abstract. *This scientific article describes the system of values of martial arts athletes, identifies the main aspects of moral and ethical education of the individual by means of national professional and applied sports of Ukraine martial arts, substantiates the factors of personality education of martial arts athletes of different ages, social status, abilities and sports achievements. On the basis of educational principles the list of the values of the person brought up in the course of employment is given. The state of spiritual culture and morals of society, both in the world and in Ukraine, also affects the process of education of athletes, the results of their physical and psychological training. Moral and ethical education of students in the martial arts system is carried out in the context of civic and universal culture, covers the entire training and educational process, is based on the freedom to choose the purpose of life and combines the interests of the individual, society and state. The guidelines provide for the involvement of martial arts athletes in various forms of creative and socially useful activities, including: cognitive, health, labor, artistic and aesthetic, sports, advocacy, games, cultural, recreational, environmental, organized in leisure time, ie in extracurricular activities. The purpose of the main guidelines of moral and ethical education in martial arts is to create a holistic model of the educational system based on civic and universal values as a guide for designing models of educational systems in educational institutions of Ukraine. The moral and ethical basis of martial arts as a means of educating the individual in the process of systematic training is determined.*

Key words: *system of values of athletes, martial arts, moral and ethical education, educational potential, philosophical basis, education of personality, Ukrainian martial arts.*